

УДК 330.111.62

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14\(28\)-76-83](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-14(28)-76-83)

**Коваль Ольга Миколаївна** кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Мала Шияновська (Немировича-Данченка), 2, м. Київ, 01011, тел.: (044) 256-29-98, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

## ЮРИДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ НАСЛІДКИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ТВОРИ, СТВОРЕНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

**Анотація.** У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) перетворився з вигадки авторів-фантастів у буденність, що поширилась на багато сфер життя, включаючи мистецтво, літературу, музику та науку. Творчі можливості ШІ викликають безліч юридичних та етичних питань, особливо стосовно прав на об'єкти інтелектуальної власності створені ШІ. Центральним елементом цього дебату лишається спроба зрозуміти: хто володіє правами на твори, створені частково або повністю штучним інтелектом?

Актуальність даної теми зумовлена стрімким розвитком технологій ШІ та їх стрімкою інтеграцією в творчі процеси. Рішення, що зараз ухвалюються у цій сфері, матимуть наслідки для інновацій, розвитку культури та прав людини в найближчому майбутньому. Зокрема, це стосується визнання авторства та авторських прав та розподілу роялті, як винагороди за роботу за твори, згенеровані штучним інтелектом.

Масштабне застосування штучного інтелекту в суспільному житті породило нові юридичні питання, такі як визнання прав та визначення відповідальності за роботу з ШІ. Необхідно встановити, чи може штучний інтелект виступати як суб'єкт права. Враховуючи існуючі суперечки з цього питання, чи повинні ми розглядати ШІ з точки зору похідного суб'єкту, чи все ж це об'єкт? Люди є беззаперечними суб'єктами інтелектуальної власності, адже володіють креативністю та вільною волею, раціональним мисленням. У процесі роздумів юридичний суб'єкт відділяється від особистісних характеристик, і з'являється юридична особа, як похідний суб'єкт від людини. Цілковито зрозуміла правова конструкція. Колектив людей, наділений волею. Штучний інтелект не може фізично стати первісним юридичним суб'єктом (принаймні поки що), але якщо він може відповідати довгостроковим фундаментальним інтересам людства, існує все ж можливість визнати його як суб'єктом похідним від людини. Конструкцією подібною до юридичної особи.

Проблема також посідає важливе місце у дискурсі про майбутнє ринку праці та ролі людини в економіці, де ШІ може одночасно виступати як



інструмент для розширення творчих можливостей та як потенційна загроза для традиційних форм творчості та інтелектуальної праці. Стане вагомим конкурентом людини.

Ця стаття покликана дослідити та проаналізувати юридичні та етичні наслідки, які виникають у контексті права власності на твори, створені штучним інтелектом, з метою виявлення поточного стану речей та дати рекомендацій щодо можливих напрямів розвитку законодавства.

**Ключові слова:** інтелектуальна власність та штучний інтелект, авторське право і ШІ-генеровані твори, етичні дилеми творчості ШІ, правовий статус штучного інтелекту, ШІ-творчість.

**Koval Olga Mykolaivna** PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Private and Public Law, Kyiv National University of Technologies and Design, 2 Mala Shyianovska (Nemyrovycha-Danchenka) St., Kyiv, 01011, tel.: (044) 256-29-98, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

## LEGAL AND ETHICAL IMPLICATIONS OF OWNERSHIP RIGHTS TO WORKS CREATED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

**Abstract.** In today's world, artificial intelligence (AI) has transformed from a fantasy of authors into a common reality that permeates many areas of life, including art, literature, music, and science. The creative capabilities of AI raise numerous legal and ethical questions, especially regarding the rights to intellectual property created by AI. At the heart of this debate remains the attempt to understand: who owns the rights to works created either partially or entirely by artificial intelligence?

The relevance of this topic is driven by the rapid development of AI technologies and their swift integration into creative processes. The decisions being made in this sphere will have implications for innovation, cultural development, and human rights in the near future. Specifically, this involves the recognition of authorship and copyright and the distribution of royalties as compensation for works generated by artificial intelligence.

The widespread application of artificial intelligence in social life has generated new legal issues, such as the recognition of rights and the definition of responsibility for work with AI. It is necessary to determine whether artificial intelligence can act as a subject of law. Considering the existing disputes on this issue, should we regard AI from the perspective of a derivative subject, or is it still an object? Humans are the unequivocal subjects of intellectual property, possessing creativity and free will, rational thinking. In the process of contemplation, the legal subject is separated from personal characteristics, and the legal entity appears as a derivative subject from humans. A perfectly understandable legal construct. A collective of people, endowed with will. Artificial intelligence cannot physically





become the original legal subject (at least for now), but if it can meet the long-term fundamental interests of humanity, there is still the possibility of recognizing it as a subject derivative from humans. A construction similar to a legal entity.

The problem also holds an important place in the discourse on the future of the labor market and the role of humans in the economy, where AI can simultaneously act as a tool for expanding creative possibilities and as a potential threat to traditional forms of creativity and intellectual labor. It will become a significant competitor to humans.

This article aims to explore and analyze the legal and ethical implications that arise in the context of ownership rights to works created by artificial intelligence, with the goal of identifying the current state of affairs and providing recommendations for possible directions of legislative development.

**Keywords:** Intellectual Property and Artificial Intelligence, Copyright and AI-Generated Works, Ethical Dilemmas of AI Creativity, Legal Status of Artificial Intelligence, AI Creativity.

**Постановка проблеми.** У світі, де технології розвиваються швидше за здатність законодавця адаптуватися до нових викликів, питання правового регулювання інтелектуальної власності на твори, створені за допомогою штучного інтелекту (ШІ), набуває особливої актуальності. Не менш важливим є питання етичності використання таких творів. Сучасне законодавство в багатьох країнах виходить з того, що автором може бути тільки людина, проте ШІ вже зараз демонструє здатність створювати твори у різних областях — від живопису до музики. А нещодавно ШІ зробив наукове відкриття. Така ситуація породжує правову невизначеність: хто є власником прав на твори ШІ? Чи повинні ці твори залишатися вільними для використання, чи вони мають власника-претендента на авторські права? Не існує чіткої практики яка б допомогла розібратися в цьому питанні. Зокрема, у Сполучених Штатах Бюро авторських прав оголосило, що реєструватиме оригінальний авторський твір лише за умови, що той створила людина. У той час у справі Nova Productions проти Mazooma Games [2007] EWCA Civ 219, апеляційний суд мав вирішити питання про авторство комп'ютерної гри та оголосив, що твір не є художнім за своєю природою, і гравець-людина не доклав жодних навичок чи праці художнього характеру [1]. Джордж Р. Р. Мартін та група відомих авторів судяться з OpenAI за порушення авторських прав (звинувачують компанію у тому, що вчила штучний інтелект на їхніх книгах без дозволу) [2]. У 2023 році стався страйк авторів WGA/SAG-AFTRA проти використання їхнього образу у фільмах. Що також частково торкається проблеми права публічності.

Досліджуючи тему ШІ-творця виникає ряд етичних питань: чи справедливо визнавати ШІ автором? Які наслідки для суспільства і культури можуть мати визнання ШІ творцем? Ці питання не тільки ставлять під сумнів



саму ідею авторства, але й змушують переосмислити засади інтелектуальної власності та її роль у підтримці інновацій та культурного розвитку.

Проблема комплексна та багатовимірна, потребує роздумів та пошуку балансу між свободою творчості, захистом інтересів розробників ІІІ та забезпеченням вільного доступу до культурного надбання. Ця стаття має на меті проаналізувати деякі проблемні питання, враховуючи практику різних країн, сучасні технологічні можливості ІІІ та етичні стандарти суспільства.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У 2016 році група музеїв і дослідників у Нідерландах представила портрет «Наступний Рембрандт», новий твір мистецтва створений комп'ютером, який проаналізував тисячі робіт голландського художника XVII століття Рембрандта Хармензуна ван Рейна. Короткий роман, написаний японською комп'ютерною програмою у 2016 році, потрапив до другого туру національної літературної премії. А компанія зі штучного інтелекту Deep Mind, що належить Google [3], створила програмне забезпечення, яке може генерувати музику шляхом прослуховування записів.

Сучасна юридична література активно висвітлює проблематику інтелектуальної власності в контексті штучного інтелекту, даючи різні поради щодо законодавчого урегулювання явища ІІІ. Науковці та практикуючі юристи спрямували значну увагу на аналіз судових рішень, які вже існують у цій сфері. Зокрема, роботи таких авторів, як Martin Kretschmer, Bartolomeo Meletti, and Luis H Porangaba, акцентують на необхідності розширення традиційного розуміння авторського права для включення творів, створених ІІІ.

Дослідження в області інформаційних технологій, такі як праці Ryan Abbott, висвітлюють прогрес у технологіях машинного навчання та їх здатність до творчості. Ці технології викликають питання щодо визначення авторства та власності, оскільки вони здатні створювати унікальний контент без прямої людської участі.

Водночас, етичні аспекти даної проблематики висвітлені у працях Peter Yu, де розглядається вплив визнання ІІІ як творців на суспільні цінності та культурну спадщину.

Огляди практики Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки, показують різні підходи до вирішення цих питань на законодавчому рівні. Поки що відсутність уніфікованих міжнародних стандартів ускладнює і без того вельми проблематичну ситуацію.

**Мета статті** – це дослідження правових та етичних наслідків виникнення права власності на роботи, створені штучним інтелектом.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідь на питання про право власності на твори, створені за допомогою ІІІ, вимагає комплексного аналізу як існуючих правових норм, так і філософських, етичних та культурних підходів.





Сьогодні ставить перед нами принципово нові виклики, які вимагають переосмислення традиційних категорій права інтелектуальної власності. Нейронні мережі та інші форми штучного інтелекту вже не просто інструменти в руках людей-творців — вони стають самостійними генераторами контенту, здатними створювати оригінальні твори мистецтва, літературні твори та музичні композиції. Твори згенеровані ШІ займають призові місця на конкурсах, отримують грошові винагороди та визнання. Водночас кожна нова поява об'єкта згенерованого ШІ, викликає безліч суперечок та скандалів у творчій сфері. Обкладинки на книги, згенеровані ШІ вже не дивують нікого. Але тиражування таких книг як правила призводить до конфліктів у книжковій індустрії.

Існуюче законодавство багатьох країн поки що не враховує можливість наділення ШІ статусом творця, а отже, й права власності на результати його "творчості". Традиційно, для присвоєння авторських прав вимагається наявність людського авторства, що передбачає інтелектуальний внесок та творчий намір (належний рівень творчості, докладання достатніх творчих зусиль). Однак, ШІ можуть виконувати творчі завдання без прямої людської участі.

Виходячи з чинного законодавства, використання захищеного авторським правом твору для навчання системи штучного інтелекту навряд чи буде вважатися порушенням авторських прав, особливо якщо ця система не зберегла копію оригінального твору після завершення процесу навчання. Однак залишається широка розбіжність щодо того, чи дозволено системі штучного інтелекту створювати без авторизації твори, які по суті схожі на ті твори, захищені авторським правом, на яких система навчалася [4].

Деякі юристи та академіки висловлюють думку, що права на твори, створені ШІ, мають належати розробникам чи власникам цих технологій. Такий підхід ґрунтується на концепції "*інструментального авторства*", де визнається внесок тих, хто створив, навчив та керує роботою нейронної мережі. Інша точка зору припускає, що твори ШІ мають бути *вільні* для використання суспільством, оскільки вони не вкладаються в звичайне розуміння творчого процесу та авторства.

Також існують пропозиції щодо створення нових правових категорій, спеціально призначених для творів ШІ. Це можуть бути "*нетрадиційні авторські права*" з обмеженим терміном дії або певними умовами використання. Такі інновації в законодавстві могли б врегулювати розподіл прав між розробниками ШІ, користувачами та суспільством в цілому [5].

На даний момент більшість досліджень статусу штучного інтелекту як юридичного суб'єкта зосереджені на вивченні концепції штучного інтелекту з різних точок зору, а потім роблять висновки, що штучний інтелект є суб'єктом, об'єктом, або компромісом між ними. Думки щодо юридичного суб'єктного



№ 14(28)  
2023

НАУКА  
і ТЕХНІКА

серії: право, економіка, педагогіка,  
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ



статусу штучного інтелекту зазвичай поділяються на наступні категорії: Перше, негативна теорія. Теорія стверджує, що штучний інтелект є лише об'єктом правових відносин і не повинен отримувати статус суб'єкта. Друга, позитивна теорія, стверджує, що штучний інтелект повинен мати кваліфікацію суб'єкта, включаючи теорію представництва, теорію фіктивної особистості, теорію електронної особистості та інші конкретні типи.

Вчені, які дотримуються позитивної теорії, вважають, що зі швидким розвитком штучного інтелекту, він буде широко використовуватися у всіх сферах суспільства та матиме здатність самостійно впливати на права та обов'язки інших (навіть людей). Тенденція «нелюдське» вважати за людину в законному сенсі посилюється, що тому пояснює можливість отримання гуманоїдними роботами кваліфікації суб'єкта. У певній мірі штучний інтелект подібний до юридичних осіб. Оскільки юридичні особи можуть мати права та нести обов'язки, штучний інтелект також з часом матиме певний зрозумілий статус.

Незважаючи на бурхливий розвиток технологій, законодавча база залишається відносно статичною. Тому ця стаття закликає до подальшого діалогу між юристами, айтівцями та законодавцями, щоб знайти справедливі та ефективні механізми правового регулювання нової реальності.

Розглядаючи юридичні та етичні наслідки використання творів, створених за допомогою нейронних мереж, ми стикаємося з безліччю питань, що стосуються авторства, права власності, інтелектуальних прав. Давайте детально розглянемо деякі аспекти.

У юридичному контексті, нейронні мережі, які створюють твори, викликають серйозні питання щодо авторського права та права власності. Основний юридичний конфлікт полягає у визначенні авторства: чи може штучний інтелект бути автором у традиційному розумінні цього слова? Якщо ні, то чи повинні права власності переходити до особи, яка володіє або керує нейронною мережею? Чи можливо, що твори, створені ШІ, мають бути віднесені до суспільного домену, оскільки вони не можуть мати юридичного автора?

З етичної точки зору, виникають питання справедливості та моральної правильності присвоєння прав на твори, створені нейронними мережами. Чи справедливо, що компанія, яка володіє нейронною мережею, отримує повні права на використання та монетизацію творів, навіть якщо вона не брала прямої участі в творчому процесі? Також важливо зважити на вплив таких технологій на творчих працівників — чи може використання творів ШІ призвести до знецінення людської творчості та праці?

Юридичні наслідки торкаються також імплементації технологій ШІ у різні індустрії. Наприклад, якщо твори, створені нейронними мережами, використовуються у комерційних цілях, чи варто розробляти спеціальні



ліцензійні угоди або роялті для компенсації інтелектуальної праці, яка лежить в основі створення цих технологій?

Окрім того, існують етичні дилеми щодо прозорості та підзвітності використання нейронних мереж. Чи повинні користувачі бути повідомлені, коли твір було створено ШІ, і чи мають вони право знати про джерело його створення?

Для вирішення цих питань потрібен діалог між юридичними фахівцями, законодавцями та громадськістю, а також ухвалення нових законів чи доповнень до існуючих, які б відображали унікальні виклики, що виникають у зв'язку з використанням нейронних мереж.

**Висновки.** У вирішенні суперечок щодо права власності на роботи, створені нейронними мережами, важливо визначити кілька ключових принципів:

**Законодавчі зміни:** Юридична система має відображати технологічні реалії сучасного світу. Важливо адаптувати існуючі закони про авторське право, щоб включити положення, які специфічно регулюють роботи, створені нейронними мережами. Це може означати створення нових категорій інтелектуальної власності або розширення визначення авторства.

**Контрактне регулювання:** При використанні нейронних мереж, особливо у комерційних цілях, розробники повинні чітко визначити умови використання та права власності через ліцензійні угоди. Такі угоди мають враховувати можливість створення творів інтелектуальної власності та регулювати розподіл прав та вигод.

**Механізми ліцензування:** Можуть бути розроблені спеціальні ліцензії для творів, створених ШІ, які дозволять використання цих робіт за певних умов, забезпечуючи при цьому відшкодування власникам технологій.

**Прозорість та відстежуваність:** Впровадження технологій блокчейн або подібних рішень може допомогти у відстеженні історії створення та розподілу творів, що полегшить вирішення суперечок щодо авторства та власності.

**Арбітраж та медіація:** Замість стандартних судових розглядів, можна використовувати альтернативні способи вирішення суперечок, такі як арбітраж або медіацію, які можуть бути більш адаптовані до специфіки технологічних питань.

**Міжнародне співробітництво:** Оскільки ШІ та інтернет не знають кордонів, міжнародне правове співробітництво вкрай важливе для розробки узгоджених норм, які б регулювали ці питання на глобальному рівні.

**Етичні стандарти:** Розробка та застосування етики користувача, які б визначали принципи чесного використання та розподілу творів, створених нейронними мережами, та забезпечували б справедливість для всіх зацікавлених сторін.

Вирішення суперечок щодо права власності на роботи, створені нейронними мережами, буде вимагати не лише правових інновацій, але й



№ 14(28)  
2023

НАУКА  
і ТЕХНІКА

серії: право, економіка, педагогіка,  
техніка, фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ



більшої обізнаності та розуміння технологій ШІ серед юридичних фахівців, що може забезпечити більш ефективний та справедливий процес.

### *Література:*

1. Andres Guadamuz Artificial intelligence and copyright. WIPO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2017/05/article\\_0003.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html)
2. Todd Spangler [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://variety.com/2023/digital/news/openai-chatgpt-lawsuit-george-rr-martin-john-grisham-1235730939/>
3. The IP in AI: Does copyright protect AI-generated works? Aaron Hayward, Anna Vandervliet, Byron Turner, Michael Dardis, Rachel Montagnon, Heather Newton Peng Lei, Alex Wang and Giulia Maienza [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.herbertsmithfreehills.com/insights/2023-05/the-ip-in-ai-does-copyright-protect-ai-generated-works#:~:text=16%20May%202023%20Insight%20Global,of%20images%2C%20text%20and%20sounds>
4. Artificial Intelligence Raises Questions On Intellectual Property And Ownership. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://today.tamu.edu/2023/10/25/artificial-intelligence-raises-questions-on-intellectual-property-and-ownership/>
5. Коваль. О.М. Актуальні питання інтелектуальної власності в Україні: навчальний посібник / О.М. Коваль. – К. : ФОП Л. Яцута, 2023. – 145 с.
6. Koval Olga Copyright: plagiarism, piracy, citations copyright: plagiarism, piracy, citations / Olga Koval // Юридичний науковий електронний журнал. - 2022. - № 10.

### *References:*

1. Andres Guadamuz Artificial intelligence and copyright. WIPO. Retrieved from [https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2017/05/article\\_0003.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html)
2. Todd Spangler. Retrieved from <https://variety.com/2023/digital/news/openai-chatgpt-lawsuit-george-rr-martin-john-grisham-1235730939/>
3. The IP in AI: Does copyright protect AI-generated works? Aaron Hayward, Anna Vandervliet, Byron Turner, Michael Dardis, Rachel Montagnon, Heather Newton Peng Lei, Alex Wang and Giulia Maienza Retrieved from: <https://www.herbertsmithfreehills.com/insights/2023-05/the-ip-in-ai-does-copyright-protect-ai-generated-works#:~:text=16%20May%202023%20Insight%20Global,of%20images%2C%20text%20and%20sounds>
4. Artificial Intelligence Raises Questions On Intellectual Property And Ownership. Retrieved from: <https://today.tamu.edu/2023/10/25/artificial-intelligence-raises-questions-on-intellectual-property-and-ownership/>
5. Koval. O. (2023) *Aktualni pytannya intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: navchalnyi posibnyk* [Actual issues of intellectual property in Ukraine: study guide]. Kyiv: L. Yatsuta [in Ukrainian].
6. Koval Olga (2022) Copyright: plagiarism, piracy, citations copyright: plagiarism, piracy, citations. 2022. 10. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal, 10 [in Ukrainian].

